Megfigyelések

MACSKAHERE (PHLOMIS TUBEROSA) UJABB ELŐFORDULÁSAI A HEVESI-SÍKON. 1993. júniusban Hevesvezekény közelében, a Görbe-ér partján 70-80 tővel, Kömlő határában pedig (Királyfertő) csatorna gátján 200-250 tővel, több foltban észleltem a fajt virágzásában. Az élőhely mindkét esetben rontott löszgyep volt.

Ambrus Béla

ERDEI VIHARKÁROK A HAJDÚSÁGI ERDŐSPUSZTÁKON EGY KEMÉNYFA LIGETERDŐBEN. 1993. május 28-án Kelet-Magyarország felett trópusi jellegű rendkívül heves vihar vonult végig, mely érintette a Debrecentől keletre húzódó Erdőspusztákat is. A vihart rendkívüli széllökések kísérték, melyek sebessége - az Országos Meteorológiai Szolgálat adatai szerint - meghaladta az óránkénti 130 km-t.

E viharos nap után, június 2-án Nagycsere térségében egyik 40 ha-os kutatási project területünkön madártani vizsgálatokat végeztünk. A terület, amely az ősi kleményfa ligeterdők maradványa (Fraxino pannonicae-Ulmetum) megdöbbentő képet mutatott. Kidőlt, derékbatört fák, leszakadt ágak össszképe háborús csapás érzetét keltette. Felmértük a vihar, erdőben okozott veszteségeit. Az alábbiakban csak - fafajok szerint - az egészben kidőlt vagy derékba roppant fák mennyiségét közöljük.

- Magyar kőris (Fraxinus angustifolia subsp. pannonica 15
- Fekete nyár (Populus nigra) 8
- Kocsányos tölgy (Quercus robur): 7
- Vénic szil (Ulmus laevis) 3

- Vadkörte (Pyrus pyraster) 2
- Rezgő nyár (Populus tremula) 1
- Nagylevelű hárs (Tilia platyphyllos) 1

Összesen: 39

A fenti lista csak az egészben megsemmisült fákat összesíti. E mellett az erdő csaknem minden fája kisebb-nagyobb kárt szenvedett, amely akár karvastagságú, vagy ennél vastagabb ágak letörését is jelenti. Az erdőben keletkezett károk nem csak a vihar erejét jelzik, hanem tükrözik a fák előregedését és egészségi állapotát is. A lassú fapusztulást egy-egy hasonló elemi hatás felgyorsíthatja és az erdő természetközeli ökológiai állapotát kritikus helyzetbe hozhatja. Ezt tovább erősítheti az emberi tevékenység. Mindezek feltétlenül indokolják az öreg, természetközeli, őshonos fafajokból álló erdők különösen fokozott védelmét.

Dr. Juhász Lajos, Vas Albert

SZIVACS ADATOK. Folyami szivacs (Ephydatia fluviatilis): az 1980-90-es években Jásztelek mellett, Zagyva-morotvában tömeges. A tarpai Kisparaszt-morotvában (hajdani Tisza ág) egy telep. Tavi szivacs (Spongilla lacustris): Tiszafürednél a Tiszában egy kis telep-töredék (a Tiszató morotvái nyári vízszintnél összfolynak, s kapcsolatba kerülnek a főmederrel).

Endes Mihály

VÖRÖS LÉGIVADÁSZ (PYRRHOSOMA NYMPHULA, ODONATA) KŐKAPUN. A tó mellett sikerült egy hímet begyűjteni 1993. 05. 27-én.

Vizslán László

ÚJABB ADATOK BOLDVA SZITAKÖTŐ (ODONATA) FAUNÁJÁHOZ. 1990-ben lezárt adatainkat (Calandrella, 1991. V/1:25-31.) újabb, 1991-92. évekkel egészítjük ki. 1991-ben a szórványos előfordulású Sympetrum danae egy nőstény példányát sikerült begyűjtenünk a Kis-Bódva mellől. A területen lévő tavak környékéről a Erythromma najas, az Aeshna mixta és a Crocothemis servilia több példánya került elő. Ezzel 29 faj megjelenését sikerült bizonyítani a területről.

Vizslán Tibor, Vizslán László

AZ IMÁDKOZÓ SÁSKA (MANTIS RELIGIOSA) SZÍNÉRŐL. Hajdúbagoson, illetve Büttösön figyeltem meg a faj világos barna és a zöld szín több, egymástól jelentősen eltérő árnyalatát viselő példányait. Az állatok azonos élőhelyen, olykor csupán néhány centiméter távolságban tartózkodtak egymástól, s ez arra utal, hogy a színbeli eltérés nem magyarázható ökológiai viszonyok különbözőségével.

Endes Mihály

IMÁDKOZÓ SÁSKA (MANTIS RELIGIOSA) ÉRDEKES TÁPLÁLKOZÁSMÓDJA. A Hevesi-síkon általánosan elterjedt, de sehol nem gyakori fajnak egy érdekes, az adott körülményekhez alkalmazkodó táplálékszerzését figyeltem meg 1993. júliusban, a hevesvezekényi Kis-Ludasban. A területen tejoltó galaj (Galium verum) domináns növénytársulásban legelésző juhok hátán esetenként 5-6 példány is tartózkodott. A tüzetesebb megfigyelés eredményeképpen bebizonyosodott, hogy a sáskák a juhok gyapjúján található rovarfajokból zsákmányoltak, könnyebben

és sokkal nagyobb sikerességi százalékkal, mint természetes körülmények között.

Ambrus Béla

IMÁDKOZÓ SÁSKA (MANTIS RELIGIOSA) ÉSZLELÉSE EGERBEN ÉS KÖMLÕN. 1991-92-ben, júniustól szeptemberig rendszeresen megfigyeltem zöld és barna színű egyedeit a szóban forgó települések külterületei, magaskórós gyomvegetációjú részein.

Ambrus Béla

IMÁDKOZÓ SÁSKA (MANTIS RELIGIOSA) ÚJABB TISZAFÜREDI ÉSZLELÉSE. Miként arról a Calandrella VI/1, számában már beszámoltam, 1991-ben a környékünkön korábban ismeretlen faj két példányát is észleltük Tiszafüreden. Ekkor még nem lehetett tudni, hogy csupán véletlenről van-e szó, vagy felbukkanásukban egy határozott állománynövekedés jeleit kell látnunk. 1992-ben azonban - az elõzõektõl távoli lelõhelyeken - újabb két példány került elõ, amit már aligha tarthattunk véletlennek. Elszaporo-dásukat nagyban segíthette az immár évtizede tartó aszályos idõjárás, ami kedvezõ körülményeket teremtett e déli elterjedésű, melegigényes faj számára.

Az imádkozó sáska élõhelyeként általában a száraz réteket, a déli kitettségű füves lejtõket, a napfényes erdei tisztásokat és a bokrosokat említik. A Tiszafüreden talált négy példány közül viszont hármat a város belterületén észleltünk. Kettõt egy-egy kertes ház udvarán, egyet pedig a településen áthaladó, jelentõs forgalmú fõút mentén. Az Isztriai-félszigeten már 1985-ben találkoztam olyan "urbánus" példánnyal, amely Rovinj aszfalttal és kõvel borított sétányának egyik facsemetéjét választotta leshelyéül. Úgy

tűnik tehát, hogy egyre kevésbé ragaszkodik megszokott élõhelyeihez, illetve más oldalról nézve: egyre jobban alkalmazkodik az emberi környezethez.

Harka Ákos

IMÁDKOZÓ SÁSKA (MANTIS RELIGIOSA) A DEBRECENI BELVÁROSBAN. Néhány éve szanált kertek és lakóházak helyén kialakult gyomos, nyílt, kitett helyen 1992. augusztus 25-én megfigyeltem 4 példányt. A sáskák szemmel láthatóan jól érezték magukat, különösen ha azt is figyelembe vesszük, hogy a Kigyó és Berek utca által határolt területen, ahol az észlelés történt, elég nagy a járműforgalom és az ezzel járó levegõszennyezõdés.

Az idõ hidegebbre fordultával a sáskák áttele-pedtek a környezõ déli fekvésű házfalakra, ahol a fa-lon napozó legyekre vadásztak. Éjjeli szállást a na-gyobb védelmet nyújtó, dísznövényekkel beültetett vi-rágládákban találtak. Mivel ez a faj jól tud repülni, bárhol felbukkanhat és megtelepedhet, akár a megfi-gyelt szokatlan környezetben is. Korábbi nagy egyed-számot eltartó biotópjukat, mely a Dobozy temetõben volt, felszámolták, lakótelepet és utat létesítettek a he-lyükön. Erről a régóta lakott biotópból szószerint a peremterületre húzódtak vissza az állatok. A Nyír-egyháza felé vezetõ vasút menti terület jelent már csak számukra menedéket, ahol a mai napig kis pél-dányszámban de rendszeresen elõfordulnak. Az utóbbi aridabb évek kedveztek a sáskák életmenetének, így a Nagyerdõ több pontján és a Köztemetõ menti területe-ken is a korábbi évekhez képest jóval nagyobb egyed-számban jelentkeztek ezek a védett rovarok.

Szabó Sándor

BEREGI FUTRINKA (CARABUS HAMPEI) ÚJABB ADATA SZATMÁRCSEKÉRÖL. A század-forduló utáni évtizedekben fogottak után legújabb keletű bizonyító példányát sikerült begyűjteni 1992. május 15-én, a híres kopjafás temetöben. Eltaposva, bokros, cserjés környezetben, a temető keleti felében találtam. A példány a KLTE Állattani Tanszékének gyűjteményébe került.

Szabó Sándor

NAGY SZIKI BAGOLYLEPKE (GORTYNA BORELLI LUNATA) A DEBRECENI NAGYERDÖN. Ez a faj 38 éve nem került elö Debrecenböl, utoljára 1955 októberében három példányát észlelte Dr. Varga Zoltán. Az újabb bizonyító példány 1993. október 18-án került elö a Pallagi út és a Nagyerdei körút sarkán álló, higanygöz izzóval üzemelö, járdaszegélyen lévö lámpaoszlopról. További vizsgálat tárgyát képezi az, hogy Debrecen és környéke valódi tenyészöhelye ennek a tápnövényspecialista fajnak, vagy más területről vándorolt a Nagyerdöre.

Szabó Sándor

ADATOK A FARKASALMA LEPKE (ZERYNTHIA POLYXENA) ÉSZAK-MAGYAR-ORSZÁGI ELTERJEDÉSÉHEZ. A Sajó-Hernád-sík északi részén, Sajóecseg, ill. Boldva község Sajó-folyó menti részein 1988. májusában találtuk kisebb populációit, de 1991-ben és 1992-ben mindkét helyen csak 1-2 példányban figyeltük meg. A Putnoki-dombságban Kurityántól északra a Szuha-patak mellett 1987. és 1990. között évente 1-2 példányt figyeltünk meg, itt 1991-ben és 1992-ben nem észleltük.

Szentgyörgyi Péter, Vizslán Tibor

FARKASALMA LEPKE (ZERYNTHIA POLYXENA) A FELSÖ-TISZÁNÁL. 1993. május 8-án, a Tarpa melletti Kis-paraszt-morotvát szegélyezö keményfa ligetben (Fraxino pannonicae-Ulmetum) egy példányt észleltem.

Endes Mihály

SÁFRÁNYLEPKE (COLIAS CROCEUS) TÖMEGES VÁNDORLÁSA A NAGYERDÖN. 1991-ben szokatlanul nagy tömegben jelentkeztek ezek az igazi vándorok, melyek egészen Skandináviáig eljutnak. A nyár elején bevándorolt lepkék három utónemzedéke fejlödik ki, föleg pillangós virágú növényeken. A utolsó imágókat novemberben is lehet kedvezö idö esetén látni. Ezek közül sok a fagyoktól elpusztult, a többi délre vándorol. Legfeltűnöbb tömeges vándorlásaik 1970-es évek elején, illetve ezt megelözö 1940-es évek közepén voltak. A Nagyerdön megfigyelt példányok 30-as 40-es csoportokban szinte egész szeptemberben és október hónap közepéig lehetett észlelni. Vándorlásuk alatt még a belvárosi nyíltabb területeken is lehetett példányait látni. Hernyójának fö tápnövényét lóhere és lucerna képezi, hazai szigorú teleinket lárvája nem képes átvészelni, ezért tavaszonként délről bevándorló példányai indítják el változó egyedszámban az új generációkat. 1991-ben a megszámolt példányok több ezerre tehetök a vándorlás ideje alatt, ezért a debreceni Nagyerdö lepkevilágában ezt szokatlan évként könyvelhetjük el.

Szabó Sándor

ADATOK A CSEREHÁT ROVAR-VILÁGÁHOZ. Havasi tűzlepke (Paleochrysophanus hippothoë L. ssp. sumadensis Szabó). Egy hím példányát észleltem 1993. júliusában Szemere község térségében.

Legközelebbi ismert elõfordulása a szomszédos Aggteleki-Karszt, valamint a Zempléni-hegység területe.

Hegyi fehérlepke (Pieris bryoniae O. ssp. Marani, Moucha) 26 példányát figyeltem meg 1992. júniusában Szendrõ, Kány, Meszes térségében. Ennek a magashegyi fajnak több, korábban ismert élõhelyét tették tönkre kõbányászattal, illetve kedvezõtlen tarvágásokkal. Legközelebbi élõhelye az Aggteleki-Karszt, ahol szintén nem gyakori.

Hegyi óriás bagolylepke (Eurois occulta) egy példányát észleltem Meszes község mellett, lámpázás közben, 1992. júliusában. Ennek a Magyarországon igen ritka, montán fajnak legutóbbi ismert elõfordulása Jósvafõn volt 1990-ben.

Szabó Sándor

A FELPILLANTÓ KÜLLÕ (GOBIO URANO-SCOPUS) FELSÕ-TISZAI POPULÁCIÓJÁRÓL. Az 1985-ben Tiszacsécsén talált elsõ példányt (több akkor nem került elõ a rokon fajok nagyszámú egyede között) 1989-ben ugyanitt további néhány megfigyelés követte, de mindenkor csak 2-8 hal képviseletében. Eleinte egy-, majd kétnyaras korúak mutatkoztak. 1992-ben ugyanarról a lelõhelyrõl már három évjáratból sokat (50-60 állat) észleltem, de minden bizonnyal több is akadt volna további kutatások során. Kifejlett méretûek 1994. januárban Tiszabecsen bukkantak fel (megfogásuk a gyors sodrású, hirtelen mélyülõ folyószakasz miatt nagy szerencse kérdése), így joggal feltételezhetõ, hogy a faj e folyószakaszon megtelepedett és szaporodik, hiszen az utóbbi ponton szintén sok fiatalt vizsgálhattam.

Endes Mihály

A TISZA ÚJ HALFAJA: A FOLYAMI GÉB (NEOGOBIUS FLUVIATILIS) 1993. szeptember 7-én Szövetes Sándor tiszafüredi horgász segítségemet kérte egy apró hal azonosításához. Mint kiderült, a tiszafüredi Holt-Tiszán több példányt is fogott az ismeretlen halból szeptember elsõ napjaiban. Ezek közül õrzött meg egyet, s ennek alapos vizsgálatára nyílott lehetõségem. A tapadókoronggá összenõtt hasúszók azonnal elárulták, hogy halunk a gébfélék közé tartozik. Ezek közül több faj is szóba jöhetett volna, a megkülönböztetõ bélyegek pontos és részletes számbavétele azonban egyértelmûen bizonyította, hogy a hal folyami géb (Neogobius fluviatilis Pallas, 1811). A faj fontosabb jellegzetességei a következõk: 1. szája viszonylag nagy és ferdén fölfelé nyíló, 2. testoldalán a kopoltyúrés és a farokúszó között 58-65 pikkely található, 3. pikkelyzete a fej hátulsó részére is ráterjed, eléri a szemek hátsó szélének vonalát, 4. a szemek és az elsõ hátúszók között 25-27 pikkely számolható, 5. a második hátúszó magassága hárafelé jelentõsen csökken, 6. a hasúszó hátsó széle eléri vagy majdnem eléri a végbélnyílást. A folyami géb ponto-kaszpikus faj, areálja az Al-Dunán Orsováig terjedt. Innen indul el néhány évtizede nyugati irányú terjeszkedése. Közép-Európában a Balatonban észlelték elõször (1970), éspedig anélkül, hogy az oda vezetõ útvonalon korábban kimutatták volna. Hasonlóan rejtve ment végbe fölvándorlása a Tiszában, ahol több, mint 400 km-t tett meg észrevétlenül a Tisza-tóig. Úgy tûnik, hogy megtelepedésénél az állóvíz jellegû élõhelyeket elõnyben részesíti (Balaton, Tisza-tó). Új élõhelyén kedvezõ feltételekre találhatott, legalábbis erre vall, hogy már a tározótó tiszavalki részérõl is elõkerült. Az új fajnak gazdasági jelentõsége nincs, de ritkasága

miatt védett. Eszmei értéke példányonként 2000 forint.

Harka Ákos

RÉZSIKLÓ (CORONELLA AUSTRIACA) ELÕFORDULÁSA A HEVESI-SÍKON. A pélyi Ludas-fertõ szikes pusztájának déli szegélyén húzódó kb. 2,5 hektáros vegyes faállományú erdõsávban 1993. június 25-én egy közel 50 cm hosszúságú hím rézsiklót fi-gyeltünk meg. Az adat érdekessége, hogy a rézsikló meglehetõsen ritkán, csak nagyobb erdõkben (olykor nyílt területeken is) fordul elõ, esetenként síksági terü-leteken.

Széles Tamás, Ambrus Béla

SÁVOS VIZISIKLÓ (NATRIX NATRIX VAR. PERSA) ELÕFORDULÁSA A JÁSZKÍSÉRI-HALAS-TAVAKNÁL. 1993. június 24-én, a tórendszer egyik feltöltött tavának a partján egy kb. 20-25 cm-es fiatal egyedet figyeltünk meg.

Széles Tamás, Ambrus Béla,
Tóth László, Varga Andrea

KÁRÓKATONÁK (PHALACROCORAX CAR-BO) DEBRECEN FELETT. 1993. július 11-én négy adult példány húzott el a város felett, nyugati irányban. Elõször észleltem a fajt Debrecen légterében. Minden bizonnyal tiszai populációhoz tartozó, táp-lálkozó egyedek lehettek.

Endes Mihály

BÜTYKÖS HATTYÚK (CYGNUS OLOR) TAKTAHARKÁNY HATÁRÁBAN. 1993. december 22-én egy idõszakos vízborítású területen 8 példányt észleltem.

Szabó Sándor

KIS HÉJA (ACCIPITER BREVIPES) MEGFIGYELÉS DEBRECENBEN. 1993. augusztus 10-én, 18 óra körül egy példány repült át Nagyerdõ-széli lakónegyed felett K-Ny irányban.

Endes Mihály

PARLAGI SAS (AQUILA HELIACA) KÖLTÉSI KÍSÉRLETE A HORTOBÁGYON. 1992. áprilisában egy még immaturus pár foglalt el egy mûfészket, s azt õrízték, ülték is. Május elején a fészektõl 25-30 m-re, a talajon, egy vetési varjú által félig szétvert tojásukat találtam. Elképzelhetõ, hogy a még tapasztalatlan sas a földre rakta tojását.

Dudás Miklós

MEGFIGYELÉSEK A HAMVAS RÉTIHÉJA (CIRCUS PYGARGUS) PÁRKAPCSOLATÁRÓL. Az átányi Nagy-Ugaron aratás elõtt álló, közel 100 hektáros búzatáblában 1988. július 7-én hamvas rétihéja fészkeit találtuk meg. A két, egymástól 50-60 méterre elhelyezkedõ fészekben 4-4 fióka volt, amelyeket sikeresen mentettünk, s felneveltünk. A késõbb a terület környékén tartózkodó 4 fiatal azévi madár is valószínûleg e fészkekbõl származhatott. Július 7-én és 8-án a reggeli és délutáni órákban az etetések megfigyelése közben észrevettük, hogy egyazon hím hordja mindkét tojónak a táplálékot. Az itt kimutatott poligámiát korábban már megfigyelte a hamvas rétihéjánál néhány kutató hazánk területén, mégis

érdekes alapja lehetne e faj párkapcsolatának vizsgálata.

Ambrus Béla, Balázs Tibor

NAGYSZÁMÚ UGARTYÚK (BURHINUS OEDICNEMUS) ŐSZI GYÜLEKEZÉSE A HEVESI-SÍKON. A kömlői Laposon, elboronált szántáson, 1993. szeptember 26-án 34 egyed tartózkodott. Kisebb-nagyobb példányszámú csapatait szeptember 7-től figyeltem meg a területen, de a tetőpont a hó végén volt. A község DK-i peremén elterülő 100 hektáros szántó évek óta az ugartyúkok rendszeres gyülekezőhelye, s 1988. szeptember 11-én ugyanitt észleltem a faj 65 fős csapatát.

Ambrus Béla

AZ ÖRVÖSGALAMB (COLUMBA PALUMBUS) TAVASZI VONULÁSÁRÓL. A Tisza két oldalán elterülő kistájakon gyakran megfigyelhetők a faj kisebb nagyobb vonuló csapatai, főként tavasszal. Az időpontok az irodalmi adatokhoz képest (január-február) lényegesen későbbiek, a csapatok nemegyszer hatalmasak. Példának említek egy március 31-én, Tenktől K-re észlelt 150-es, vagy egy Tarpa mellett április 3-án látott 400 madárnál is többet számláló csapatot. Ilyenkor fasorokban, kis ligetekben szállnak meg, legtöbbször csak néhány óra hosszára. Fontos körülménynek látszik, hogy a közelben tavalyról lábon maradt kukorica földek vannak, s a galambok itt táplálkoznak is. Joggal feltételezhető, hogy ezek a madarak nem hazai populációhoz tartoznak, mivel ezeken a vidékeken a jelzett időpontokban már revirt tartó párok láthatók.

Endes Mihály

RENDELLENES SZÍNEZETŰ BALKÁNI GERLE (STREPTOPELIA DECACOTO) HEVESVEZEKÉNYEN. A község

szélén elterülő eperfásban megfigyelt példány háta, feje, hasa és melle rendkívül világosszürke, csaknem fehér volt. Kézevezői, faroktollai és fekete nyakgallérja normális, a fajra jellemző színezetet mutatott. Az adat érdekessége még, hogy 1990-1992. között minden évben megfigyeltük fészkelését tipikus színezetű fajtársaival, illetve párjával.

Ambrus Béla, Balázs Tibor

A GYÖNGYBAGOLY (TYTO ALBA) NAGY PELE (GLIS GLIS) FOGYASZTÁSA. A szakirodalomban nem találtunk adatot a gyöngybagoly nagy pele fogyasztásáról. 1992-ben az Aggteleki-Karszt területén gyűjtött gyöngybagoly köpetekből Jósvafőről (489 gerinces zsákmányállat közül) és Színpetriből (8 gerinces zsákmányállat közül) került elő 1-1 példány maradványa.

Szentgyörgyi Péter, Vizslán Tibor, Fügedi László

FÜLESKUVIK (OTUS SCOPS) MEGFIGYELÉSEK (1991-93). A fent említett években a megfigyeléseket mindig május hónapban végeztük. Csak Sajóbábony esetében történtek tudatos és rendszeres felmérések, a többi eset csak alkalmi megfigyeléseket tartalmaz.

1991: Sajóbábony: 3 pár

1992: Sajóbábony: 2 pár (ebből egy pár mesterséges odúban, sikertelen költés)
Sajókaza: 1 pár
Sajószentpéter: 1 pár
Sajólászlófalva: 1 pár

1993: Sajóbábony: 6 pár
Sajókaza: 2 pár
Kazincbarcika (Sajó-part): 2 pár

Vizslán Tibor, ifj. Belencsák László

A MACSKABAGOLY (STRIX ALUCO) TÖMEGES DENEVÉRFOGYASZTÁSA. 1993. január 9-én a szőllősardói templom padlásán gyűjtött régi macskabagoly köpetekből 182 gerinces (177 emlős+5 madár) zsákmányállat került elő, köztük 18 denevér (13 példány Myotis blythi oxygnathus és 5 példány Eptesicus serotinus) is.

Szentgyörgyi Péter, Vizslán Tibor, Fügedi László

SZÜRKE KÜLLŐ (PICUS CANUS) FÉSZKELÉSI KÍSÉRLETE ÉPÜLETBEN. 1993. április 24-én, a Rakacai-tározó melletti Üdülőtelep egyik épületének homlokzati deszkafalába nyílást ácsolt egy pár. A munkát zömmel a tojó végezte, a hím egy közeli vezetéktartó oszlopon kiáltozott naphosszat. Költésre nem kerülhetett sor, miután a padlás hatalmas tere nem biztosított zárt odu-jelleget. Végül a közelben költöttek sikeresen.

Endes Mihály

HOLLÓ (CORVUS CORAX) FÉSZKELÉSE ÉS TERJESZKEDÉSE A HEVESI-SÍKON. A Calandrella 1992. VI/1. számában már beszámoltam a faj költési időben való megfigyeléséről a Hevesi-síkon, amely alapján várható volt a faj fészkelése. Később hiteles információk alapján megtudtam, hogy a besenyőteleki Disznóskert kevert faállományú erdejében már évek óta költ egy pár (Szitta Tamás szóbeli közlése).

Szinte egész évben jelen van a holló a területen s 1993. tavaszán Tiszanána és Sarud határában már revirt tartó párokat láttam. A mind gyakoribbá vált megfigyelések és a faj költései egy határozott állománynövekedés és terjeszkedés következményei, mivel a területen megtalálja a

fészkelésre alkalmas élőhelyeken kívül a megfelelő táplálékbázist is.

Ambrus Béla

KORMOSFEJŰ CINEGE (PARUS MONTANUS) KÖLT A CSEREHÁTBAN. A fajt két esetben figyeltük meg fészkelőként a vidéken. Szendrőládnál ültetett erdei fenyves és nemesnyáras állomány találkozásánál, időszakos patak völgyében 1 párban. Irota mellett szintén erdei fenyves, valamint fiatal gyertyános tölgyes kevert állományában, ugyancsak 1 párban. A Cserehátban egyébként a hat hazai költő cinegefajból öt szaporodik (bubos cinegét még nem észleltünk), s közülük a kormosfejű a legritkább.

Endes Mihály, Balogh Péter, Vizslán Tibor

HEGYI FAKUSZ (CERTHIA FAMILIARIS) KÖLT A CSEREHÁTBAN. Három esetben, mindenkor egy párját találtunk fészkelve. Agyagos-oldalon cseres tölgyesben, Garadnánál erdei fenyvesben, Irotánál kocsányos tölgyesben, mindenkor idős állományban. Figyelemreméltó, hogy a rövidkarmú fakusz (Certhia brachydactyla) eddig csupán egy alkalommal került elő fészkelőként, s régebbi lokális irodalmi adat szerint is ritka volt.

Endes Mihály, Balogh Péter, Vizslán Tibor

FENYŐRIGÓ (TURDUS PILARIS) FÉSZKELÉSEK A SAJÓ-FOLYÓ MENTÉN 1991-92-BEN. A fent említett időpontban a Sajó mentén fészkelő fenyőrigók állománynagyságát próbáltuk felmérni a Sajópüspökitől- Szirmabesenyőig terjedő szakaszon. Az alábbi eredményeket kaptuk a vizsgált időszakban.

Sajópüspöki - Vadna közötti szakaszon

1991: kb. 15 pár fészkelt a Sajó mentén
1992: csak két helyről van adatunk. Putnokon 1 pár, Sajóvelezden 4-5 pár fészkelése volt bizonyított (ifj. Boldogh Sándor adatai). Vadna - Szirmabesenyő közötti szakaszon 1991: 7 pár fészkelése volt bizonyított a Sajó mentén. A Sajótól távolabb nyárfasorban találtunk egy kisebb kolóniát Sajókazán. Ennek pontos nagyságát a késői időpont (július) miatt nem sikerült felmérni. (Vizslán Tibor, Szentgyörgyi péter adatai)
1992: A Sajó mentén csak 1 pár fészkelt Sajóecsegén, Sajókazán a nyárfasorban és a kastélyparkban 11 pár fészkelését sikerült bizonyítanunk. (Vizslán Tibor, Belencsák László, Zombor Barna adatai)

Vizslán Tibor

RENDELLENES SZÍNEZETŰ VÖRÖSBEGY (ERITHACUS RUBECULA). A kömlői Gyula-gyep egyik bokrosában 1993. április 12-én megfigyelt példányon a narancsvörös mellétől a hasi részig vékony sávban, 2-2.5 cm hosszúságban fehér volt a tollazata.

Ambrus Béla

ÚJABB KIS LÉGYKAPÓ (FICEDULA PARVA) ELŐFORDULÁS AZ ERDŐSPUSZTÁN. A kis légykapó a hegyi bükkösök, szurdokvölgyek tipikus faja, hazánkban mint fészkelő ritkának számít. Őszi vonulása során azonban eredeti élőhelyétől messzebb is előfordul, amit a Debrecen környéki megfigyelések is bizonyítanak. Az 1991. IX. 18-án fogott és jelölt példányról közöltem adatokat a Calandrella 1991/II-es számában.

1992. X. 1-én Halápon, a védett 6 hektáros keményfa ligeterdőfoltban madárjelölést végeztem. A befogott madarak között 1 példány kis légykapó

is kézre került, így ez az adat a faj második megfigyelése az Erdőspusztán.
A befogott egyed néhány biometriai adata:
testhossz: 11,5 cm; szárnyhossz: 6,8 cm;
csűdhossz: 1,7 cm;
farokhossz: 5,0 cm; csőrhossz: 1,1 cm. A madár kora egy, azaz első naptári évét töltötte.
Itt jegyzem meg, hogy 1991-ben egyéni gyűrűzők által megjelölt több, mint 61000 példány közül mindössze 8 fiókát és 8 kifejlettet gyűrűztek meg. Így az Erdőspusztán megfigyelt, jelölt példányok mindenképpen figyelemre méltóak. E két megfigyelés is bizonyíthatja az alföldi keményfa ligeterdők kiemelt szerepét a madárvonulásban.

Juhász Lajos

UJABB ADATOK A MÓKUS (SCIURUS VULGARIS) ELTERJEDÉSÉHEZ A TISZAI ALFÖLDÖN. A 80-as évek végén keletről megindult terjeszkedés napjainkra elérte a Hajdúságot is. 1993-ban már a Hajdúhadház melletti Városerdőben és Józsán (Kányási Istvánné szóbeli közlése) is megjelent. Északi irányú, felső-tiszai észleléséről előzőleg már beszámoltam.

Endes Mihály

ERDEI POCOK (CLETHRIONOMYS GLAREOLUS) ELŐFORDULÁSA A HEVESI-SÍKON. Kömlőn, templom padlásán gyűjtött gyöngybagoly köpetből egy példány koponyája került elő. A tágabb értelemben vett vidéken ezt a fajt még nem észleltük sem csapdázások során, sem nagyszámú köpet elemzése alkalmával sem. Idősebb, nagyobb és zártabb erdők errefelé nincsenek.

Endes Mihály, Ambrus Béla, Balogh Péter

HÁZI PATKÁNY (RATTUS RATTUS) KÖMLŐN. A Hevesi-síkon fekvő község templomának padlásán gyűjtött gyöngybagoly köpetekből került elő tíz adult példány koponyája.

Endes Mihály, Ambrus Béla, Balogh Péter

ADATOK A NYUSZT (MARTES MARTES) ELŐFORDULÁSÁHOZ A NYÍRSÉGBEN. 1991. nyarán a Gúthi-erdőben végeztünk tv.-i bejárást. Hajdú András fővadász lakásán egy nemrég "készült" gereznát vettem észre. Kérdésemre elmondta, hogy néhány éve télen, fadöntéskor odvából kiugorva pusztult el. Nagy termetű kan példány. Állítása szerint a Gúthi-erdőben kisszámban ugyan, de előfordul.

1991. október végén a HTK. Pipóhegy fokozottan védett területén, előző hónapokban meggyérített idős tölgyesben találtam egy fiatal kan példányt, őles fehér nyár leszakadt ága alatt. Bizonyítékként megnyúztam, fejét kifőztem. A halál oka koponyaalapi törés. Törzshossz: 56 cm, farok: 26 cm. A maradványok a HNP gyűjteményébe kerültek, további méretek felvehetők.

1992. február 4-én a Fényi-erdőben Gencsi Zoltán erdészeti felügyelő kollégámmal figyeltünk meg egy példányt, amint a magas hóban lassan cserkészett.

Az összes, itt említett megfigylés, ill. adat idős állományú, természetes lomberdőhöz köti állatunk előfordulását. Az eddigi igen kevés reá vonatkozó adatból nem derült ki, vajon új betelepülőt köszönthetünk benne, vagy - nagy revírt tartó faj lévén, - állandóan itt élő kis populációról van-e szó?

Sándor István

VADMACSKA (FELIS SILVESTRIS) TENK HATÁRÁBAN. 1989. decemberében a Szárazbő nevű területrészen egy valószínűleg vadászok által elejtett fiatal példányt találtam.

Ambrus Béla

ADATOK A BÁTORLIGETI-LÁP ÉS KÖRNYÉKÉNEK GERINCES FAUNÁJÁHOZ. Az 1990-ben megjelent összefoglaló monográfia fajlistájához kívánok saját megfigyeléseim alapján kiegészítéseket, illetőleg helyreigazításokat tenni. AMPHIBIA. Barna ásóbéka (Pelobates fuscus): 1952-1990. között nem találták. Magam 1987-ben észleltem. Barna varangy (Bufo bufo): lásd előzőt! 1989-ben is megfigyeltem. Tavi béka (Rana ridibunda): még nem találták. Több példányt vizsgáltam a lápon és a Fényi-erdő vizeiben is. Közölve a Calandrella 1988. II/1. számában. 1987-ben ismét előkerült. AVES. Berki tücsökmadár (Locustella fluviatilis): 1952. és 1990. között nem találták, holott Legány (Aquila, 1983. 90.) 1982-ből jelzi. 1987-ben a lápon és az erdőben is több pár él. Az említett Calandrellában publikálom adatát. MAMMALIA. Kis erdei egér (Apodemus microps): 1988 előtt nem volt ismert a kutatók előtt. 1987-ben kimutattam, s a fentebb idézett Calandrella-cikkben közöltem is.

Endes Mihály